

Anton Žakelj-Rodoljub Ledinski s slovanske retrospektive

Tine Debeljak

†Dr. Tine Debeljak, pesnik, literarni zgodovinar, urednik, publicist, prevajalec

Delni ponatis Debeljakovega članka **Iz gradiva o Žaklju-Ledinskem**, *Vrednote* 4, Buenos Aires 1957, št. 1, 88–119. Izpuščeni so odlomki, ki se podrobno nanašajo izrecno na Vrazove pesmi in Žakljevo zapuščino. Naslov članka in številčenje odlomkov sta uredniška.

1.

Po Žigonovem odkritju o Prešernovi Lepi Vidi, ki da je Prešernova *umetna inačica* narodne pesmi ter kot taka *Prešernova* pesem (DS 1927), bi se morali tudi drugače vrednotiti Žakljevi zapiski narodnih (pesmi Mlada Breda, Mlada Zora, Spanjščice, priznani biseri slovenske pripovedne baladike. [...])

Ne nameravam se tu baviti z motiviko narodnih pesmi v Žakljevem zapisu, samo zdi se mi, da je tisto »prenarejanje«, »popravljanje«, ki gre v literarni zgodovini v *slabo folkloristu* Žaklju, šteti v *poeziji* morda v »njegovo dobro prav na ta način kakor Prešernov zapis Lepe Vide. S temi pesmimi Žakelj ne spada med zapisovalce narodnih pesmi, temveč med njih *prepevatelje in posnemovatelje*, tako nekako, kakor je bil običaj v tedanji svetovni romantiki začeni od Herderja pa do slovanskih vrhov (Puškin, Miokiewicz...) in do »mistifikatorja« Merimeeja... Motiv Erlköniga, kakor ga je Goethe vzel iz narodne motivike, je Žakelj prepesnil po svoje v eni zadnjih pesmi Angel in dete (Novice 1858), tako kakor je češki Erben v svojih Kiticah predstavil to duhovino v Poldnevnico in z njo ustvaril novo okolje. Proces in pojmovanje narodnih pesmi je enako. Tu samo nakazujem problem z namenom, da ga nekdo preišče s tega vidika, kar utegne povečati Žakljevo pesniško vrednost, in pa ker ga to povezuje še bolj s svetovno folklorno romantiko, ki jo je moral dobro poznati.

Spričo takega pojmovanja prevzemanja motivov od drugod in podajanja »po svoje«, ki je bilo v romantiki precej splošno, je razumljivo, da naletimo pri Žaklju na veliko neizvirnosti. Že Štrekelj je dognal za eno njegovo pesem, kakor sem omenil, predlogo po Heblovi nemški pesmi (Der Wegweier), in Ilešič za

njegov ep Vilkovo v poljski pesnitvi. In v tem smislu mu je morda bila tudi slovenska narodna pesem, ali pa kak južnoslovanski motiv povod za njegovo inačico, Vprašanje je le, ali je estetsko – ne folklorno – zmanjšal ali povečal vrednoto predloge.

Zanimivo je tudi, da je Žakelj, pesnik Novic, vzel psevdonim »Rodoljub«, ko po motivih, kakor jih navaja Grafenauer, *nima domoljubnih pesmi*, le reflektivne in vzgojne. Ne narodno budečih, ki so bile v modi, ko je Koseski budil svoj narod s heksametri (Slovenija cesarju, 1844), Toman opeval v Glasih domorodnih (1849) Mater Slavo, Razlag Domovino (1853) in Cegnar pesem o Sloveniji Slavi (1850) itd. Ko vemo, da je bil že v l. 1838 v zvezi z Vrazom (Grafenauer), ter pripadal Ilircem vsaj kot bogoslovec. Njegovo pesniško ime opozarja sicer na »Koseskega«, pa tudi na »panslavista« svojega časa, toda v pesmi ni sledov o tej poeziji – razen v jeziku –, ne v taki retorični obliki, kot so jo gojili Novičarji, ne v taki čustveno poetični, ki je rodila Prešernove »izdihljaje, solzice...« sonetnega venca...

Zanimivo pa je, da je po l. 1858 utihnil. To je letnica, ko je nastopil mlajši rod z Janežičevim Glasnikom. Nekaj let preje se je pojavil Levstik in zdaj Vajeveci. V zadnjem *desetletju* pred smrtjo (1858–1868) je priobčil le eno prigodnico [...]

Resnično: od l. 1858, Žakelj ni več tiskal svojih pesmi, pisal pa jih je za *svoj predal*, iz katerega naj nekaj *listov* zagleda zdaj beli dan. Priobčujem jih bolj kot *opozorilo* na to ostalino in njen *značaj*, kakor pa znanstveno obdelavo njenega *pomena za svoj čas* in za našega. Kot donesek gradiva k slovenski literarni zgodovini, ki naj mu v celoti z ostalo zapuščino doma¹ določi – *ceno in pomembnost* [str. 91].

[Po navedbi² nekaj njegovih pesmi Tine Debeljak nadaljuje:]

Že samo ta majhen *izbor* iz Žakljeve pesniške ostaline nam Ledinskega pokaže od več strani. Najprej nam opraviči njegovo pesniško ime *Rodoljub*, saj je glavni motiv njegovih pesmi prav ta razpor med »ptujeljufostvom« in »cvetjem rodne zemlje«. To ptujeljubstvo je v politični besedi »nemškutarstvo« pa vsakršno veličanje tuje kulture in zapostavljanje slovenske. Žakelj sam se obdolžuje svoje dolge privezanosti na nemški kulturni krog, dramljenje iz njega mu je pesniški navdih, pesniška naloga pa pridružiti se slovanskim muzam, in potruditi se za slavo »matere Slovenije prezale« toliko bolj, kolikor bolj drugi z [o]malovaževanjem odpadajo od nje. S tem se je popolnoma vključil v svojo narodno buditeljico, romantično dobo, toda ne kot šilerjanski retorični deklamator, temveč

¹ Tine Debeljak priporoča slovenskim literarnim zgodovinarjem v domovini, da bi pri analizi avtorske ustvarjalnosti Antona Žaklja-Rodoljuba Ledinskega upoštevali njegovo rokopisno zapuščino, ker bi bila potem ocena o njem bolj realna, višja.

² Sledi ponatis Žakljevih pesmi, katerih seznam je razviden iz priložene Samčeve bibliografije v tukajšnji monografiji.

kot kollárevsiki sonetni častilec Slave in njene »hčere« Slovenije z doživetjem svojega lastnega narodnostnega problema ob njej. Videti je tu Prešernov vpliv, razpor Sonetnega venca, toda še bolj – *Vrazov!* Če danes v Slodnjakovi izdaji prvič natisnjenih Vrazovih rokopisnih slovenskih pesmi (Stanko Vraz, Slovenska djela, I. in II. zv. Jugoslovanske akademije Znanosti in Umjetnosti, Zagreb 1952) berem v I. knjigi na str. 137–144 *Venec domoljubnih sonetov* iz l. 1834, je tam ista problematika kakor pri Žaklju: tragična slovenska zgodovina, turški vpadi ter – panslavizem in slovenstvo, ki je odmev Kollárjeve zbirke sonetov, kateremu Vraz posveča cel sonet, imenujoč ga:

Slovanski prerok, naroda vkresitelj,
imenoval kak bi tve usta svate?
...
Ko tva se reč na Tatrah razhrumila,
v Slovenskih bil goricah odglas čuti ...

V teh sonetih toži o Sloveniji:

Slovenska, mat' Slovenka moja vboga!
...
Slovenska, o brezsina mati!
...
Pač bodi stokrat sram vas lahko, brati,
pred materjo golčite reči zlobne!
Le piš'te nemščino, na kamne grobe
vam vdolbel vnuk bo: B'li so herostrati! [< str. 108]

Žakelj ni bral teh še nenatisnjenih sonetov, toda duh je bil isti, in ista oblikovanje, odmev istega vzornika Kollárja, in celo besedišče bolj ilirsko kot prešernovsko gorenjsko ... Ne smemo pozabiti to, da je bil Žakelj z Vrazom že od l. 1838 v zvezi, kot trdi Gr.[afenauer] (185). Vemo pa tudi, da je tedaj Vraz bil pretežno že – ilirski pesnik. Od l. 1836 dalje je že prevajal svoje slovenske pesmi v ilirščino ter se uveljavljal v Gajevi *Danici*. L. 1837 je pri občeval že Djulabije, med njimi tudi motive iz omenjenega rokopisnega slovenskega rodoljubnega venca, in so bili po teh *ilirskih* pesmih poznani Žaklju.

Vrazu ga je približevala tudi slovanska romantika, katere vpliv se čuti tudi v teh pesmih, čeprav jim predlog ne vemo, pa slutimo njih duha. Macha, Puškin, Erben, Kollár ... Na drugi strani pa nam kažejo virtuoznost soneta Mladostna leta in Ritornele na vpliv italijanskega klasicizma, kar ga družijo s Čopovim krogom, s čbeličarji, iz katerih je izšel.

Vsekakor se nam v teh pesmih Žakelj pokaže večjega in s širšo umetnostno in politično problematiko prizadevnega pesnika, kakor pa si ga predstavljamo pod stereotipno oznako »pesnika Novic *rokodelsko-kmetijskih*«. Njegove sočne

impresije so med prvimi slovenskimi, kajti njegov opis nastopanja mraka že ni več samo máchovsko romantično razpoloženje, temveč že tudi barvanje platna s pravimi slikarskimi odtenki.

Bodoča naloga slovenske slovstvene zgodovine pa bodi, raziskovati, koliko gre tu za direktne *prevode*, ali samo za prevzem *motivike* in *tehnike*; oziroma poudariti pomembnost teh (doneskov kot eno prvih uveljavitev *razpoloženskega impresionizma* (Stimmung) v slovenskem slovstvu.

2.

Žakelj je z Vrazom osebno občeval, ko je ta potoval skozi Ljubljano in navduševal za ilirizem ljubljanske bogoslovce. Žakelj je bil posvečen v duhovnika leta 1842, torej je bil v bogoslovju prav tedaj, ko je tja zahajal Vraz iz narodnoprebuditeljskih pobud. O teh stikih z ljubljanskimi bogoslovci piše Slodnjak: »Med 1. 1838–1843 1. je nekaj časa tako uspešno širil ilirsko idejo med slovenskimi licejci in bogoslovci v Ljubljani in celo v Gorici, da je resno ogrožal rast slovenske literature na njenih klasičnih tleh.« (I, 76). Zaradi tega so se v nemale med njim in Prešernom žive polemike v pismih in iz teh Prešernovih odgovorov vemo, da je Vraz v njih zagovarjal – zaradi maloštevilnosti Slovencev – zavestno žrtvovanje materinega jezika v korist višje ideje in višje narodne enote. Zdelo se mu je, da so tudi drugi književniki (na pr. Prešeren) dolžni iti za njim in sprejeti ilirski književni jezik. »To *junaško dejanje* bo namreč dalo njihovim delom, in celotnemu slovenskemu narodu veliko nacionalno idejo, ki je potrebna za prebujo nezavednega, nesvobodnega in šibkega ljudstva. S tem se bodo odprla tudi, nova pota za narodno osvobojevanje in gmotni razvoj literature in literatov.« Tako Slodnjak v uvodu razlaga »Vrazov problem«, zakaj je kot »goreč Slovenec« (t. j. Slovan) kakor ga imenuje Prešeren še 1. 1836 v posvetilu Krsta pri Savici (Slod. 64), zašel v »uskoštvo«, kakor je drug izraz Prešernov zanj po 1. 1840. Preko meje ga je zaneslo kollárjevsko panslavistično navdušenje, pa – mislim – tudi nujna potreba tega »nadarjenega pesnika brez ustreznega književnega jezika« (Slodnjak 57) po nekem ustaljenejšem jezikovnem sistemu. In v Zagrebu je našel več razumevanja kot v Ljubljani. Toda med mlajšimi – med bogoslovci – je njegovo literarno romantično navdušenje gotovo našlo več odprtih [str. 109] src; eno izmed njimi je bilo – pesniško srce našega Rodoljuba Ledinskega, ki je vzel psevdonim po svoji rojstni vasi, kakor Vraz po Cerovcu.

In prav tu objavljena zapuščina ga nam odkriva kot izrazitega Vrazovega učenca, tako snovno-motivno (narodoljubni soneti) z odmevom kollárstva, kakor tudi – jezikovno: srbizmi in rusizmi, južnoslovanske in severnoslovanske oblike, ki mu uhajajo v pesniško besedo bolj kot v *Čbelici*.

Kakor Vraz, ki se zaradi eksperimentiranja z jezikom iz domačega štajerskega narečja v severnoslovanske oblike in ilirske, ni mogel pesniško prav izraziti, tako da nas njegova jezikovna mešanica moti bistveno pri občutenju pesmi, prav tako so bile tudi o Žakljevem delovanju izrečene sodbe, »da v vseh. njegovih pesnitvah opažamo še neko borbo z izrazom, ki pesniškemu jeziku ni bila v korist.« (Gr.[afenauer]). To čutimo danes vsi.

Toda če pomislimo, da v l. 1844–1858 še nismo imeli zgrajenega knjižnega jezika, da je tudi še v Prešernu in začetnem Levstiku mnogo neslovničnih oblik, ter šo to, da je Žakelj, kakor vsi »ilirci' zavestno težil po širšem slovanskem jeziku, kar je bilo nekaj časa celo moda tistih nerealno visoko romantičnih slovansko-razgibanih let, je verjetno, da je tedanji dobi ilirskim izobražencem bila pesem razumljiva, ali pa da so jo vsaj zaradi pridiha »modernosti« kot razumljivo sprejemali, če pa niso razumevali besed, razumeli so č u s t v o, narodoljubno melanholijo, kakor so se pri Koseskem opajali že samo nad patosom in bobnečimi besedami. (Prav gotovo pa je, da bi bila Vrazova kakor Žakljeva pesem »umetniško močnejša, da nista imela težav s knjižnim jezikom«, pa četudi sta mislila, da dvigata narod z njim na višjo stopnjo narodnega razvoja v smeri moderne slovanske vzajemnosti.

3.

[Sledi razdelek o popravljanju oz. prevajanju (Gaj, Rakovac, Mohorič) Vrazovih slovenskih (v vzhodni štajersčini) napisanih pesmi za zagrebško *Danico*.]

Ali bi zato kdaj mnogo grešil dotični, ki bi – recimo za objavo v slovenskih knjigah – *njegovo* slovenščino očistil prevelikih ilirizmov? Ali ne bi ravnal v njegovem smislu, v primeru, da se je po Prešernovem nasvetu orientiral k slovenskemu centralnemu ustvarjalnemu krogu ter bi hotel svoje ilirske pesmi pripraviti za slovenske liste?

Mislím, da bi Vraz v tem primeru »posnažil« svoje že napisane in tudi že tiskane pesmi v novem smislu. Če velja Vraz v hrvatski književnosti za »priznaneга« pesnika romantične dobe, zakaj je v slovenski književnosti spričo njegovih slovenskih pesmi sodba »v mnogočem negativna« (Slodnjak, 31). Vzrok mora biti samo v – j e z i k u , glede katerega se nam zdi o Vrazu, da mu je manjkalo tiste osnovne meje, na kateri more kdo šele misliti na ustvarjalni proces« (30). Če bi njegov jezik izražal obvladanje knjižnega jezika, ali pa tudi le zgolj svojega dialekta, kakor ga izkazujejo na pr. kajkavski ali čakavski pesniki, pa ne mešanice *imaginarnega* jezika, južnoslovanskih in severnoslovanskih izposojenk in slovenskih nerazumljivih novotvorb, bi bila njegova p e s n i š k a c e n a gotovo prišla do večje veljave. Vzemimo samo en slovenski primer, ki je napisan še v dobrem jeziku, v spontanem pesniškem navdihu na vstopnico v

graški Johanneum dne 31. jul. 1831 še v času, ko še ni bil ilirski pesnik, temveč *slovenski*: [< str. 110]. [Sledi pesem K Bogu [str. 111–112].

Če to pesem samo malo »posnažimo« z novimi oblikami, dobimo močno pesem, gotovo eno najlepših slovenskih religiozних pesmi, pristno romantično občutje mogočnosti božje, ki v obliki, kakor je zapisana v naglici, prav zaradi te spontanosti in neizumetničnosti vpliva naravnost m o d e r n o ! Ne morem se znebiti vtisa, da je pesem morda celo delo kakšnega pomembnega nemškega romantika in jo je Vraz ob hipnem sozvočju razpoloženja prepisal kar v proznem prevodu na koncertno vstopnico. Morda je bila celo na programu? Če pa je izvirno Vrazovo občutje, je še toliko bolj vredno našega adekvatnega sozvenenja duše. In je potrebno samo nekaj retuš, da je rešena njena polna *pesniška vrednost za današnji čas!* [< str. 111]. [Sledi pesem v Debeljakovi redakciji.]

Vse je Vrazovo: misel in doživetje, vzvišenost občutja in celo zapis v nerimanih verzih: le besede in sintaksa so dobile sodobne oblike in ponekod polnejši izraz. In ali ni pesem zdaj mogočna, da naravnost vpije po cerkveno himnični uglasbitvi.

Smo s tem storili krivico Vrazu? Storili smo to, kar sta z njegovim dovoljenjem in v njegovo zadovoljstvo delala Gaj in Rakovac z njegovimi »ilirskimi« pesmimi. Če slovenski izdajatelji prozних klasikov (na pr. Jurčiča,) popravljajo njegove *zastarele* oblike, in jih nadomeščajo z novimi; če Prešernove »žnable« nadomeščamo z »ustnami«: ali ne kaže modernizirati tudi naše stare pesniške klasike, predvsem »ilirce«? [...]

4.

Ta intermezzo ob Vrazu mi je dal samo povod in opravičilo, da sem tudi Žakljevim pesmim iz te ostaline skušal dati novo moderno obliko. Samo nekaterim, za zgled. Grafenauer je napisal v svoji veliki zgodovini: »Zdi se nam tudi, kakor da bi njegovim pesmim manjkala z a d n j a p i l a « (189). Pri tem mi prihaja na smisel: Ali ni na pr. Jurčičevim verzom, Cegnarjevim prevodom ali Vilharjevim popevkam to »zadnjo pilo« dajal Levstik in [< str. 112] jim s tem gotovo vrednost dvignil? Ali ni morda Prešeren sam, »posnažil« Žakljeve zapise narodnih pesmi, pripravljenih za *Čbelico*, kot rahlo sodi Grafenauer? Tako »zadnjo pilo« naj poizkusim dati ob tej priliki nekaterim pesmim iz te doslej neobjavljene zbirke z namenom, da se vidi, kako bi Žakelj p e s n i š k o m o č - n e j e vplival, da je bil njegov slog (brezhiben in literaren v današnjem smislu, pa vendar s pridihom starosti (na pr. zažije, zopernik itd.). Seveda pri »piljenju« v *vezani besedi* večkrat ne more iti ob popravljanju – besed in sintakse – brez spremembe rim, kajti često je prav v njej tista ovira, ki nam moti estetsko uživanje pesmi. Toda spričo čistejšega jezika tega slovenskega ilirca, najvernejšega pristaša

Vrazovega, ne gre pri njegovih pesmih za »prevajanje«, temveč resnično samo za »posnaženje«. Če sem pri tem, vsaj toliko dosegel, da nisem škodoval Žaklju v njegovi pesniški ceni, ter dal dojeti, da je Žakelj, ki se sicer »ni v polnosti razvil kot pesnik«, vendarle imel »pesniški dar, občutje in tudi izraz« (kar mu zanika na pr. Goriška literarna zgodovina, str. 90) in da je pomembnejši pesnik v dobi »staroslovenstva«, kakor smo mislili doslej, sem uspel.

[Sledi nekaj posnaženih Žakljevih pesmi, med drugimi Nedolžna leta (št. 2), Hladan studenec (št. 3), Triglav [< str. 113–117].

5.

Z objavo tega dela pesniške ostaline Žaklja – Rodoljuba Ledinskega, ki sem ga rešil v tujino, sem hotel prispevati le donesek k poznanju slovenske poezije *med Prešernom in Levstikom po vmesnem Vrazu* ter opozoriti na *c e l o t n o o s t a l i n o*, ki mora biti ohranjena nekje v domovini.

Opozoriti sem hotel na vrednost njegovih zapisov narodnih pesmi z *njegovo* poezijo, njegovo nihanje med Vrazom in Prešernom, ki se je najvidnejše pokazalo v prehodu iz kollárskih sonetnih skupin slovanskega navdušenja do prešernovske romance *Le mimo*, zapisane že v lepem čistem ljudskem jeziku, s katerim se je postavil na Prešernova tla. Njegova pesem spričuje tudi veliko razgledanost po sodobni svetovni romantični literaturi, kar dokazuje s prevodi in privzemi motivov in pesniških oblik. Vse pa mu daje pomembnost, ki zasluži posebno znanstveno obravnavo. Ta pa more vpoštevati le *celotno* ostalino (in že *tiskano* delo ter ne more biti pisano iz tujine, če sem s tem doneskom vzbudil zanimanje zanj in pokazal na večji obseg in tudi večji umetniški pomen pesnika, ki je bil vse doslej podcenjevan, ker ni bilo dovolj poznano njegovo pesniško delo, (ki tudi s to objavo ni v celoti objavljeno), sem dosegel namen in to kljub razumljivi pomanjkljivi obdelanosti *g r a d i v a* [str. 117].

Toda že Grafenauer je zapisal v svoji veliki Zgodovini (II, 189): »Žakljeva zapuščina še ni izdana; po smrti župnika Umka jo je dobil v roke) Jos. Marn in jo obljubil priobčiti (Jezičnik XXIV, 90), a svoje obljube ni izpolnil. Kje se zdaj nahaja?« [< str. 90].

To se pravi, da je Žakelj moral napisati več literature, kakor pa je znana v tisku. Kje se nahaja njegova pesniška zapuščina?

6.

Med drugo svetovno vojno je bila za nekaj časa v *mojih* rokah.

Iz zapuščine župnika Umka, pesnika Okiškega,³ je – kot rečeno – prešla v roke prof. Marna, pisatelja Jezičnika, kjer jo je napovedal izdati. Toda do izdaje ni prišlo. Po njegovi smrti jo je dobil v roke *msgr. Viktor Steska*, ki jo tudi za življenja ni ne omenjal ne izdal. Toda proti koncu življenja, v letih med drugo svetovno vojno, je prišel k meni z obširnimi rokopisom – *Žakljeve pesniške zapuščine*. Že urejene in z življenjepisnim *uvodom*. Na podlagi škofijskih uradnih zapiskov je *msgr. Steska* sestavil življenjepis o Žakljevih prestavljanjih iz župnije na župnijo kot večnega kaplana. Spominjam se iz tega uvoda, da je Žakelj oh zadnjem klicanju na škofijo šel tja z velikim strahom, ker je pričakoval, da ga bodo proti njegovi volji upokojili. Toda prestavili so ga samo na novo mesto, tokrat kot kaplana na Veliki Turn⁴, zopet – na vinorodno Dolenjsko. In tam ga je zadela kap. To mi je ostalo v spominu iz življenjepisnega uvoda. Toda *Steska* je dodal tudi celotno bibliografijo ter pri nekaterih pesmih tudi omenil domnevne tuje predloge, predvsem nemške pesnike šlezke šole. Zdi se mi pa, da je zbirka obsegala *samo ostalino*, kajti ne spominjam se, da bi vsebovala tudi njegove narodne pesmi niti že natisnjenih pesmi, ne liričnih ne epskih (Vilkovo). Res, le zapuščino. Z njo je šel k predsedniku Katoliškega tiskovnega društva prelatu dr. Odarju s prošnjo za znanstveno izdajo v obliki tedanjih Levstikovih spisov. Prof. Odar ga je poslal k meni po mnenje o vrednosti zapuščine in za način eventualne izdaje. Za znanstveno izdajo se KTD tedaj ni odločilo z izjavo, da take izdaje »ne-klasikov« 'spadajo v delokrog znanstvenih ustanov, literarno zgodovinskih zbornikov in akademij. Jaz sem bil mnenja, naj se priobči študija v *Domu in svetu*, ali pa izda poseben izbor njegovih pesmi: narodne pesmi, del natisnjenih, ep Vilkovo in del zapuščine z jezikovno razlago ali celo v – »posnaženi« obliki kot poljudna izdaja starega pesnika izpred stoletja, ki ga je treba za zdaj samo »odkriti« in s tem prisiliti znanstvene zavode, da se za ostalino zavzemo. Nekega dne je *msgr. Steska* zahteval rokopis nazaj. Toda preden sem ga vrnil, sem iz njega v naglici (preko noči) pretipkal nekaj pesmi, o katerih sem med branjem dobil boljši vtis in o katerih sem mislil, da bi bile prišle v poštev za tako ljudsko izdajo. Bog ve, kdaj mi bodo prišle prav? Verjetno, da so se mi pri tem hitrem pretipkavanju in pri mislih na *ne-znanstveno* izdajo izmaknili kakšni apostrofi in morda tu ali tam kakšno ločilo ali starejša oblika, toda spreminjal nisem ničesar. In ta *provizorni izpis* iz obširne ostaline, ki se nahaja še neizdana v domovini, priobčujem sedaj na tem mestu kot *gradivo* o novičarskem pesniku natančno izpred stoletja. [< str. 91]

³ Tu se Debeljak moti. Bibliograf Drago Samec je dognal, da gre le za njegovega soimenjaka.

⁴ Op. ur.: Debeljaka tu spomin vara. V resnici je bilo predvideno, da bo naslednja postaja Raka na Dolenjskem.